

Tract. XII. Examen V.

cibus eam poteribus sit magna necessitas, & paupertas, quando numerus Missarum fundatarum excedit numerum Sacerdotum, aut non fuit datum iustum stipendum. Hinc non debet concedi illis Collegiis, quae faciunt sumptus non necessarios, vel magnifica struma edificia.

QUÆRERO V. & ultimo: Missa quos habet effectus ex opere operato? Item ratio Sacrifici estre nobilior ratione Sacramenti?

LXXXI. Resp. 5. Sacrificium Missa non tantum est laus, & gratiarum actionis aut nuda commemoratione Sacrifici Crucis, sed habet tres effectus. 1. Est propiatorium, seu habet vim placandi DEUM, peccatum nostrum offendit. 2. Est imperatorium, se valet ad impetrare quavis bona spiritualia, immo, & temporalia, si saluti non obsunt. 3. Est satisfactorium pro pœna temporalibus, que restant remissa culpa. Est de fide, ut patet ex Trid. Sess. 22, cap. 1. & Con. 3.

Resp. 2. Missa dictos effectus causat ex opere operato, non tamen physice, sed moraliter.

Ratio 1. p. Quia causatur ex sola dignitate hujus Sacrificii, nimur rei in eo oblate, ac principali offerentis, independenter à dignitate Sacerdotis particularis, ut patet in Missa malo Sacerdotis, qui tantum valet quantum boni, non ex opere operantis, cum illud nihil valeat; Ergo ex opere operato.

Item independenter à dignitate ejus, pro quo offeratur, ex parte cuius tamen requiriuntur dispositio, non ut ratio formalis causandi, sed ut conditio sine qua non. Supradictum quid sit causate ex opere operato. Trid. 11. Exam. 2. num. 11. Not. 2.

Ratio 2. p. Quia Sacrum ut tale respectu sui effectus immediati scilicet gratis, exercet causatatem physicam, Sacrificium vero suo effectu causat solim moraliter, quod est ignoratio. Ergo.

Ratio 3. p. Oppono contra rationem 2. p. Sacrificium Crucis, & Eucharistia sunt idem: Ergo primum non potest nobis applicari per secundum, ut tamen applicari. Prob. con. Quia idem non applicatur per seipsum. Ergo.

Dicit. ultimum antec. Si sint idem omnibus modis, conc. secus. neg. Sufficit ergo, quod secundum quid, & materialiter distinguantur. Vide supra in hoc Ex. n. 71. R. 4.

Ratio 4. p. XXXII. Estne utilius, Missas in vita sibi celebrare facere, quam post mortem?

Affirmo: Quia exinde homo sibi comparat majora beneficia. Nam Missa pro aliquo dicit post mortem sunt solidi satisfactoriae pro pœna Purgatori; si vero pro eo legantur in vita, sunt simili propitiatoriae, & imperatoriae, sive juvant in vita & post mortem pœna deleri, ut mortis statim calamus intret. Quod tamen forsitan raro contingit.

An licet curare legi pro se in vivis Missam de Requiem? Vide Tract. 15. Exam. 6. n. 51.

Hoc de Sacramento, & sacrificio Eucharistie dicta sufficiunt. Plura quidem hic dici possunt de temporali celebrationis Missæ, de loco, vasis, vestibus, ceremoniis, de officiis in Missa occurrentibus; sed ea remitto ad Tractatum de Ordinibus, & in specie de Sacerdotio. Vide Tr. 15. Exam. 16.

TRACTATUS XIII.

De Sacramento Pœnitentia, & Partibus ejus.

De quibus S. D. agit 3. p. à Quest. 84. usque ad Quest. 90. que est ultima inclusiva. Et in Supplemento Tertiae Partis à Q. 1. usque ad 17. inclusiva.

Salvator hominum Homo DEUS JESUS CHRISTUS, sciens, quod omnis caro corrupserat viam suam, quod caro concupiscit adversus spiritum ad malum prona ab adolescentia sua, quod totus mundus sit in maligno positus; nolens tamen mortem peccatorum, sed magis ut convertatur & vivat, non solim Patrem egit, vitam dandam, sed & Medicum, animæ morbos curando; & per peccata amissam animæ vitam restituendo virtute efficacissimi medicamentis, nimur Pœnitentia Sacramenti, à se ad id misericordissime instituti. De quo proinde cum Angelico Doctore tractandum.

De Pœnitentia.

EXAMEN I.

De Essentia, & Institutione Sacramenti Pœnitentia, ejusque partibus in generali. Et de Pœnitentia ut est virtus.

De quibus S. Thom. Q. 84. & 85.

QUÆRERO I. Teneturne Confessarius callere doctrinam Theslogorum de Sacramento Pœnitentia?

1. Resp. Affermat. Ratio patet supra Tract. 1. n.

12. Quia lex naturals dicit, quemlibet in conscientia teneri scire quae spectant ad suum officium, ut docet S. Thom. i. 2. quest. 76. art. 2. in c. Sed ea;

qua tractantur in hoc Tractatu, spectant ad officium Confessarii, in quantum est Judge, Doctor, & Medicus. Ergo. Min. declaratur: Ad officium Confessarii spectat scire, an & quando possit ligare, & solvere, ut patet ex Trident. Sess. 24. de Penit. cap. 6. sic statuente:

Quoniam absoluimus Sacerdotis alieni beneficiis sit dispensatio, tamen non est solum nudum ministerium, vel annuntiandi Evangelium, vel declarandi remissa esse peccatorum, sed ad instar alius judiciorum, quo ab ipso velut à Judge, sententia pronuntiatur; Judge autem, & solvendi, & ligandi facultatem habet: Sed in hoc Tractatu maximè instruitur Confessarius, quando, & quem possit ligare, vel à peccatorum vinculis solvere, ut patet ex eius decursu. Ergo.

QUÆRERO II. Quid est Sacramentum Pœnitentia, quando, & à quo institutum, quæ essentia, quæ materia? De quo S. D. quest. 84. per 10. art.

II. Ante Resp. suppono: Pœnitentiam posse duplum considerari. Primo ut est Sacramentum novæ Legis, qualiter de eo agimus. Secundo ut est virtus, qualiter etiam fuit in Veteri Lege. De qua possumus Quest. 6. Hoc suppono,

Resp. 1. Hoc Sacramentum physicæ sumptum (ut supra de Baptismo Tract. 11. Exam. 5. R. 1. ad Quest. 1.) seu in quantum est compositum ex materia, & forma, ut partibus physicis, seu quasi physicis, definiuntur, quod sit exterior peccatorum confessio dolorosa, (seu dolor) sub impensa prescripta absolutionis, forma Sumptum metaphysicæ, seu ut constat ex genere, & differentia, definiuntur, quod sit Sacramentum Novæ Legis institutum ad remissionem peccatorum post Baptismum commissorum, se ad causandam gratiæ sanationem, sive resuscitationem, aut remissionem diabolorum peccatorum, ut patet ex S. Thom. quest. 84. art. 1. in C. Hac secunda definitio detur examinanti. Ex quo etiam patet, quis sit effectus hujus Sacramenti.

Resp. 2. Solet hoc Sacramentum etiam vocari reconciliatio, nimirum ab effectu, qui est reconciliatio cum DEO; Item Confessionis, à notiore parte, que est confessio; & Absolutionis, à forma; Pœnitentia à contritione, quæ etiam est pars essentialis ejus: non tam vocatur Satisfactionis, quia illa solim est pars ejus integralis, & non de essentia. Item vocatur metaphorice secunda post naufragium tabula. Nam (ut ait S. Thom. art. 6. in C.) *Sicut primum remedium mare transversum est, ut conservetur in navi integræ, secundum autem remedium est post naufragium fractum, ut quis tabula adserat: ita etiam primum remedium in mari huic vita est, quod homo integratæ in Baptismo acceptum servet; secundum autem remedium est, si per peccatum integratæ perdidit, quod per pœnitentiam redit. Porro Pœnitentia est dicta à pœna & tenet, quasi pena tenet, vel pœnitentia, juxta Isidorum.*

Resp. 3. Pœnitentia est verum Sacramentum. 2. à Christo immediate institutum, 3. cum à mortuis exceptus insufflavit in discipulos suis, dicens: Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis; qui retenuerint, retenta sunt. Joan. 20. Ita patet in Trid. Sess. 6. cap. 14. & Sess. 14. cap. 1. & Con. 1.

Prima & 2. pars patent ex applicatione definiti-

tionis Sacramenti datae supra Tract. 11. Exam. 1. num. 2. Et ulterius declaratur: Christus Apostolis eorumque Successoribus verè dedit potestatem remitti de peccatorum quoad numerum, & quoad speciem explicatione: Sed haec potestas in illo alio, sed in hoc solo Sacramento exercetur, ut patet. Ergo. Maj. prob.

Christus prædictis verbis Apostolos, eorumque Successores instituti Juges, cum potestate solvendi vel restringendi, qui reverè actus judicariis est: Sed hic actus nequit fieri, nec sententia à Judge ferri, nisi cognoscat numerum, speciem, ac circumstantias peccatorum. Ergo. Et consequenter Christus instituit Confessionem Sacramentalem.

Nota, quod hanc potestatem, quam Christus Petro dixit Matth. 16. Tib dabo claves Regni Cœlorum. Et: Quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum, & in celis, & quodcumque solveris super terram, erit solutum, & in celis, ut patet ex S. Thom. art. 7. in C.

III. Resp. 4. Partes Sacramenti Pœnitentia essentiales sunt contrito, confessio, & forma, seu absolute. Satisfacio est pars integralis. Patet ex S. Thom. art. 2.

Ratio: Ea, sim quibus aliquid compositum ab intrinseco non potest subsistere, sunt de essentia; sine quibus autem subsistere potest, non sunt de essentia: Sed Pœnitentia Sacramentum ab intrinseco non potest subsistere sine contritione, confessione, & absolutione, benè tamen sine actuali satisfactione.

Ergo. Sed de his plura in sequentibus. Vide supra Tr. 11. Exam. 1. num. 3. Not. 1. Quodcumque in Pœnitentia salvetur illud: Accedit verbum ad elementum, & fit Sacramentum. Et ibidem ante Resp. 2. Qualis pars partim simulata requiriatur in Sacramentis. Item ibidem Exam. 4. num. 47. R. 7. Vide, quid in hoc Sacramentum sit res tantum, quid Sacramentum tantum, quid utrumque simili.

Ex his sequitur, quod eti non possit admitti haec propositionis: Prentens absolvens seipsum, vel est minister hujus Sacramenti, quia non profert, nec super se proferre potest formam absolutionis, hac tamen est vera: Homo in Sacramento justificat seipsum per suos actus, non principaliter, sed instrumentaliter; non formaliter, sed dispositivè; non per actus praescientis secundum se sumptis, sed ut ad esse Sacramentum elevatos, & clavibus Ecclesiæ subiectos, sub qua ratione etiam physicæ causant gratiam; (juxta dicta supra Tract. 11. Exam. 2. n. 12. de causalitate physica Sacramentorum Novæ Legis) eti alia, ut praescientis actus virtutum sunt, solim causent eam moraliter. Hinc potestas clavum licet formaliter sit in Sacerdoti, tamen, ad pœnitentis justificationem concurreat; participative tamen est in actibus pœnitentis ut elevatus. Hæc proportionabiliter possunt applicari ad actus hominis in Sacramento Matrimonii.

IV. Resp. 5. Materia hujus Sacramenti est duplex: una proxima, nimirum actus pœnitentis; altera remota, nimirum peccata, non ut acceptanda, sed ut detestanda, & destruenda. Ita S. D. art. 2. in c.

Ratio: Quia Pœnitentia circa peccata ut destruenda versatur medianibus actibus pœnitentis.

Nota, per peccata in R. s. intelligi personalia, seu actualia, & quidem post Baptismum commissa. Nam origine tollitur per Baptismum; actualia verba, remota ante Baptismum commissa non subent clavibus Ecclesiæ, cum sint commissa ab eo, qui Ecclesiæ jurisdictione tunc non suberant. De hoc plura postea circa objectum Pœnit. n. 13.

Nota tamen ulterius, quod materia remota Pœnitentia adhuc sit duplex, nimirum necessaria, ut sunt peccata mortalia, & libera seu sufficiens, ut venialia.

QUÆRERO III. Quæ est forma hujus Sacramenti?

V. Resp. 1. Forma Sacramenti Pœnitentia subsisti-

Tract. XIII. Exami. I.

ut his verbis: *Absolve te*, vel alii aequivalentibus.
Ratio 1. p. Quia sola illa verba apter significant effectum hujus Sacramenti, scilicet gratiam remissionis peccatorum, seu solutivam vinculorum animae, que sunt peccata, ut explicat S. D. art. 3. in c. Ergo,

Ratio 2. p. Quia aequivalencia verborum solum inducit mutationem materialis, que Sacramentum non annular, ut patet supra de *Sacram. in communio*. Hinc valida esset (attamen illicita) absolutio data his verbis: *Remitto, Condono tibi peccata tua*.

Resp. 2. Valida sed illicita est haec forma: *Absolve a peccatis tuis*.

Ratio: Quia aequivalens priori; nam *ly Te includitur in ly Tuis*.

Nota. quod licet illa verba *absolve te secundum* se sint indifference ad absolutionem a censuris, & a peccatis, attamen ad absolutionem a peccatis sufficienter determinant ex circumstantiis, quales sunt, intentio absolvens, praesentia confitens, ejusque confessio peccatorum.

R. 3. Christus voluit, ut persona recipiens in forma exprimatur, per *ly Te*, vel per aequivalentem; unde ad eius determinationem non sufficiunt dicta circumstantiae.

Ratio: Tum ut sic expresse appareat, absolutionem dirigiri ad presentem, & non ad absentem. Tum etiam, ut significaret diversitas inter recipientem, & ministrantem Sacramentum.

R. 4. Valida esset (attamen illicita), nisi in casu magna necessitatibus absolutione, si Sacerdos iisdem praefatis verbis absolveret a censuris, & a peccatis, simili, supposito tamen quod penitentis censuras, & peccata rite exposuerit, & Confessarius possit, ac intendat ab utriusque absolvere.

Ratio: Quia Christus potestatem Clavum promittens promisit eam absolutione per *ly Quacumque*, & *Math. 18.* ut patet ex dictis, & non restrinxit ad sola peccata. Ergo nec restrinxit, quando eam dedit.

Ex quo sequitur, quod eadem absolutionis sub diversa ratione esset tunc sacramentalis, in quantum nimurum esset a peccatis; & non esset sacramentalis, nimurum in quantum esset a censuris; & sub hac secunda ratione prioritate saltem natura (etsi non temporis) esset prior seipsa, in quantum est a peccatis.

V. R. 5. Invocatio SS. Trinitatis non est de essentia hujus Sacramenti, cui ne impositione manuum, nec signatio crucis. Ita S. Th. art. 3. & 4.

Ratio 1. p. Tum quia ante invocationem SS. Trinitatis, & sine ea perfecte significatur hujus Sacramentalis effectus. Tum etiam, quia nec est professio fidei in quo differt a Baptismo; nec ordinatur ad fidem fortiter, & publice profondam, in quo differt a Confirmatione: in quibus duobus Sacramentis dicta invocatio necessaria est exprimenda. Ergo.

Ratio 2. p. Quia Christus potestatem clavum promittendo, ac dando non fecit mentionem illius Carenziam.

Nota tamen, illam impositionem, seu extensionem manuum esse valde congrua, quia per eam denotatur quadam iurisdictione, & praelatio super Penitentem, utpote cuius salus ostenditur quasi esse in vel sub manu Sacerdotis.

VII. Resp. 6. Forma absolutionis ut valeat, preferenda est voce humana, & verbo proprio dicto. 2. Non est solus precatoria, sed revera iudicialis, sic ut Sacerdos penitentem vere a culpa, & peccata aterne reatu absolvat, non vero solum declaret esse absolutum. 3. Per modum mere preicationis expressa Sacramentum annualum. 4. De facto preferenda est per modum indicativum. 5. Quod tamen non est de essentia.

Ratio 1. p. cum nostro Aravio est communis regula juris: *Singularis exceptio firmat regulam in contrarium.* Sic Conc. Flor. in Decreto Unionis tradidit doctrinam universalem de Sacramentis. Nova Legis, ait, illa perfici rebus, & verbis simpliciter,

& absoluta, exceptique solum Matrimonium, de quo ait, quod regulariter perficiatur verbis, subindicans, illud posse etiam perfici signis consensum experimentibus. Ergo de omnibus aliis Sacramentis sentit, quod debeant perfici verbis propriis dictis.

2. Pars patet ex Trid. cit. in R. ad Q. 1. n. 1. in hoc Tr. Et Ratio est: Juxta communem S. Th. & Theologorum doctrinam Sacramenta Novae Legis (adsoque etiam eorum partes, quarum una est forma) id efficient, quod significant: Sed prædicta verba significant absolutionem a vinculis: Ergo, & efficient, puta, efficienter, instrumentaliter, DEO justificante per modum cause principalis.

Ratio 3. p. Juxta Trident. Absolutio est actus judicialis. Sed deprecatio, cum fiat supplicando, non est actus judicialis. Ergo,

Adstipulatur S. Th. art. 3. ad 1. dicens: In sacramentali absolutione non sufficeret dicere: Misericordia tuam omnipotens DEUS, &c. Vel Absolutionem, & remissionem tribuit tibi DEUS, &c. Quia per haec verba Sacerdos absolutionem non significat fieri, sed peti ut fiat. Præmititur tamen in sacramentali absolutione talis oratio, ne impediatur effectus Sacramenti ex parte penitentis, cujus actus materialiter se habent in hoc Sacramento. Et ad 3. ait: Solus DEUS per auctoritatem, & a peccato absolvit, & peccatum remittit. Sacerdotes tamen utramque faciunt per ministerium, in quantum verba instrumentaliter operantur in virtute Divina.

Tandem ad 5. ait: Ista exppositio: Ego te absolvio, id est, absolucionem ostendo, quantum ad aliquid quidem vera est, non tamen est perfecta; Sacramenta enim nova Legis non solum significant, sed etiam faciunt, quod significant. Unde sicut Sacerdos baptizando ostendit hominem interiori ablutum per verba, & facta, non solum significative, sed etiam effectivè, ita etiam cum dicit: Ego te absolvio, ostendit hominem absolucionem non solum significativa, sed etiam effectivè. Hæc Sanctus Doctor.

Ratio 4. p. Quia ita habet totius Ecclesie praxis.

Ratio 5. p. Nam etsi illicita, valida tamen esset absolutione data per formam imperativam, v. g. *Ab solvatur Joannes a peccatis*; quia per modum imperativum adhuc salvatur ratio actus judicialis, & est solum mutatio materialis. Ergo.

QUÆRÔ IV. Quisnam est genuinus sensus verborum Absolutionis?

VIII. R. Est hic: Ego tibi bac judiciali sententia, quantum est ex me, confero gratiam remissionis peccatorum. Vel: Imperior Sacramento quantum est de absolutione a peccatis; quia per actum sententia ex parte subjecti, vel ob indispositionem eius, actu non conferat. Et hic sensus etiam salvatur, quando hoc Sacramento est validum, & informe, de quo infra. Vei quando penitentis confiterit tantum peccata jam semel ritè confessas.

Ratio: Quia, ut solet dici, Verba definitionis non dicunt actum, sed potentialiam.

Oppono: Ergo hoc Sacramento subsistit, licet penitentis studio tantum confiteatur peccatum dubium, aut existimat, vel aliquod mortale scierter, & sine rationabili causa omittat. Prob. Quia tunc adhuc verificatur sensus formæ, quantum est de se, absolutiva.

Ad hoc negatur illatum, cum probatione.

Ratio est: Quia deest materia essentialis, hæc enim est confessio, & dolor de peccatis, non tantum dubius, & existimat, sed revera commissio; & quidem de omnibus integrè, integratæ salem formaliter. Nec tunc verificatur forma, hæc enim absolute data, quantum est de se, solum est collativa gratia remissione peccati commissi, non autem peccati commissi sub conditione, si commissum sit, dum scitur certò commissum. Nec est re-

missiva unius lethalis peccati sine alio, nec peccati ritè clavibus Ecclesie non subiecti, ut fieret in positio case omissionis peccati mortali.

De Penitentia.

specialis ratio actus laudabilis, scilicet operari ad destructionem peccati præteriti, in quantum est DEI offensa; quod non pertinet ad rationem alterius virtutis. Unde necesse est ponere, quod penitentia est specialis virtus. Hæc S. Doct.

In Resp. ad 1. S. Doct. ait: à Charitate derivatus aliquis actus dupliciter: Uno modo sicut ab ea elicitus; & talis actus virtuosus non requirit aliam virtutem præter charitatem; sicut diligere bonum, gaudente de eo, & tristari de opposito. Alio modo specialis actus à charitate procedit, quasi à charitate impetratus. Et sic quia ipsa imperat omnibus virtutibus, utrumque ordinans eas ad finem suum) actus

Secr. 14. c. 4.

Ratio: Quia est institutum in remedium peccati. Resp. 2. Suppositum etiam peccato hoc Sacramentum non est simpliciter necessarium in re, sed si in re haberit non possit, sufficit ejus votum, seu desiderium. Ita declaratur in *Trid. Sess. 6. cap. 14. & Secr. 14. c. 4.*

Ratio 3. Non est simpliciter in eo casu necessarium votum explicitum hujus Sacramenti, quo (cum eius memoria occurrit) præter dolorem de peccatis expressè proponat data occasione confiteri, sed si non recordetur quis peccatorum, sufficit desiderium, seu votum implicitum inclusum in actu dilectionis DEI super omnia. Vei si quis de hoc Sacramento sciens, recordetur tamen peccatorum, & de his serio doleat, seu conteratur, & firmiter proponat emendationem.

Ratio: In tali proposito, & dolore implicitè continetur propositionis confitendi.

De præcepto Confessionis in certis temporibus, & casibus specialiter agetur infra proprio loco *Exam. 4. n. 55. & seqq.*

QUÆRÔ VI. Penitentia estne virtus? An specialis, & qualis? Quod ejus objectum, & subiectum? De quo S. Doct. 9. 85. & per 6. art.

X. Ante Resp. vide supra de virtutibus in communis, definitions virtutis *Trid. 4. Exam. 1. num. 2.* Item *num. 7.* quod alia sit virtus infusa, alia acquisita. Et ibidem, alia sit virtus per se, alia per accidens infusa. Et *num. 10.* quomodo virtutes morales consistant in medio, quoniam sit hoc medium.

Resp. 1. Penitentia est vera virtus, vel actus virtutis.

Ratio patet applicando definitiones virtutis supra locis citatis traditas.

Declaratur ulterius ex S. Doct. hic art. 1. dicente: Penitentia est, de aliquo a se prius facto dolore; & dolor autem vel tristitia duplicitur dicitur: Uno modo, secundum quod est passio quadam appetitus sensitivi, quantum ad hoc penitentia non est virtus, sed passio. Alio modo secundum quod constat in voluntate, & hoc modo est cum quadam eleccione, quia quidem, si sit recta, necessit est quod sit actus virtutis; dicunt enim in 2. Ethic. quid virtus est habitus electivus secundum rationem rectam. Pertinet autem ad rationem rectam, ut aliquis doleat, de quo dolendum est, & eo modo, & fine, quo dolendum est. Quod quidem observatur in penitentia, de qua nunc loquimur; nam penitentia assumit moderatum dolorem de peccatis præteriti cum intentione removendi ea. Unde manifestum est quod Penitentia, de qua nunc loquimur, vel est virtus, vel est actus virtutis. Hæc S. D.

In Resp. ad 3. ibid. ait S. Doct. Dolere de eo, quod prius factum est, cum intentione conandi ad hoc, quod factum non fuerit, esse stultum; Hoc autem non intendit penitentem, sed dolor ejus est displicientia, seu reprobatio facti præteriti cum intentione removendi sequelam ipsius, scilicet offendit (ut pote cum satisfaciat) retributio autem est ex parte ejus, in quem est offensa commissa. Utrumque autem ad materiam justitiae pertinet, quia utrumque est communatio quadam. Unde manifestum est, quod Penitentia secundum quod est virtus, est pars justitiae.

Declaratur 2. p. ibidem: Scindunt quod secundum Philosophum in 5. Ethic. duplicitur dicitur justitia, scilicet simpliciter, & secundum quid; simpliciter quidem justum est inter aequales, eo quod justitia est aequalitas quadam, quod ipse vocat justum, politicum, vel civile, eo quod omnes cives aequales sunt, quantum ad hoc, quod immediate sunt sub Principiis sicut liberi existentes. Justum autem secundum quid dicitur, quid est inter illos, quorum unus est sub potestate alterius, sicut servus sub domino, filius sub patre, uxor sub viro. Et tale justitia consideratur in Penitentia. Unde penitentis recurrit ad Deum cum emendationis proposito, sicut servus ad dominum, secundum illud Psalm. 122. *Sicut oculi servorum in manib[us] dominorum suorum, ita oculi nostri ad Dominum Deum nostrum*, donec misereatur nostri. Et sicut filius ad patrem, secundum illud *Luc. 15; Pater peccavi in celum*, & coram te. Et sicut uxor ad virum, secundum illud *Jerem. 3. Fornicata es cum amatoribus multis; tamen revertere ad me*, dicit Dominus. Hæc S. Doct.

Quid sit justitia, & species ejus, vide supra

Trid. 8. Exam. 1. n. 4. Et quid sit esse partem subiectivam, vel potentialem justitiae, vide *ibid. n. 5.*

XII. Resp. 4. Penitentia est virtus moralis per se infusa & seu supernaturalis.

1. Pars pater applicanti definitionem virtutis moralis supra traditam Tract. 4. Exam. 1. num. 2. Porro quomodo Penitentia consistat in medio, explicatum est ibid. n. 11.

Ratio 2. p. Virtus, que ex sua natura ordinata hominem ad Deum, ut ad finem supernaturalem, & Auctorem gratiae, ac remittentem peccata, & cuius actus sunt legitima dispositio ad gratiam, est supernaturalis, seu per se infusa: Sed talis est Penitentia, ut patet ex dictis & dicendis. Ergo.

XIII. Resp. 5. Objectum materialis primarium, & principale virtutis Penitentie est peccatum mortale, praeteritum, personale, & proprium, ut est offensa Dei, aliquo modo, nimis imperfekte saltem, expiabilis per satisfactionem penitentis, seu non detestandum, & puniendum in penitente.

Declaratio: Dicuntur 1. objectum materiale; quia de formaliter dicitur posedit. 2. Primarium, quia peccatum veniale, cum sit offensa imperfecta, est eius objectum minus principale. 3. Prereturitum, quia offensa non potest expiari, nisi sit commissa, quia tamen sincera Penitentia non est sine proposta evendi futura, circa haec versatur secundario. 4. Personale, quia originale, cum non sit peccatum persona, sed natura, non potest satisfactione personae puri hominis expiari. 5. Proprium, ut excludantur ab objecto Penitentie peccata aliena nobis nullatenus voluntaria; quia nullus purus homo potest satisfacere pro peccato alieno, ut probatur in Tract. de Incarnat. licet possit pro pena. Disparitas est, quia (in discursu Labat) satisfactio pro pena temporali fit veluti per extermam quandam solutionem debili, quam unus potest prestare pro alio: At vero satisfactio pro culpi fit per ipsam internam ofendentis erga offensum subjectionem, quam unus homo pro alio facere nequit per penitentiam, alioquin enim penitentia potuisse esse in Christo. De peccatis dubius vide Exam. 4. num. 53.

XIV. Resp. 6. Objectum formale virtutis penitentiae est iuxta Divinum, Iesum per offensionem, ut imperfecte saltem reparabile per compensationem, seu satisfactionem; que fit ab eo, qui peccavit. Sive est illa imperfetta equalitas, quam penitentes per actum contritionis (quatenus ordine natura gratiam, iustificantem subsequitur, ab eaque informatur) ergo Deum reducit, ut eum posse probaret in Tract. de Incarnat. Hoc proportionabiliter intelligitur, siue id quod Tract. 8. Exam. 1. n. 2. dictum est de objecto justitia.

Ratio: Quia hoc objectum, que tale, à nulla alia ratione resipicit, per illudque penitentias ab omnibus aliis virtutibus distinguuntur, charitas enim directe, & immediatae solam opponuntur peccato, tollitque illud propter opponitur bono divino, non vero ut opponitur Juri divino, nisi indirecte. Ergo.

Nota, quod, quia actus charitatis virtualiter, & aequivalenter est actus penitentiae, seu contrito, caso quo aliqui penitenti non veniret in mentem obligatio ad formalem actum penitentiae, in hoc, vel in illo caso, salvati posset per actum charitatis.

Dixi in Resp. 6. Que fit ab eo, qui peccavit; nisi enim hoc requireretur, potuisse penitentia esse in Christo, ut considerant patebit.

Ex dictis colligitur, quod penitentia, ut potest species, seu pars potentialis Justitiae, possit sic definiri: Est constans, & perpetua voluntas, seu virtus moralis infusa in voluntate residens, ius suum divinæ Majestati tribuens, proponendo emendationem, & punitionem dei contra Deum commissi.

XV. Resp. 7. Subjectum immediatum virtutis penitentiae est voluntas: 1. Subjectum quod, & remedium est quisvis homo peccati reus, vel saltem ca-

pax. 3. Unde non fuit in Christo. 4. Benè tamen in B. V. quad habitum, & ornatum, & non quad actum. 5. Ut in protoparentibus in statu innocentie. 6. In Infantibus gratia baptismali prædictis. 7. Et in Beatis. 8. In Angelis non fuit, sive in via, sive extra viam.

Ratio 2. p. Virtus, que ex sua natura ordinata hominem ad Deum, ut ad finem supernaturalem, & Auctorem gratiae, ac remittentem peccata, & cuius actus sunt legitima dispositio ad gratiam, est supernaturalis, seu per se infusa: Sed talis est Penitentia, ut patet ex dictis & dicendis. Ergo.

Ratio 2. p. Ut patet ex Resp. 5. objectum materiale penitentie est peccatum ut detestandum, & puniendum in penitente. Ergo eius subjectum non est nisi homo peccati capax.

3. Pars sequitur ex secunda. Omnia Christus ratione Unionis Hypostaticæ est, & erat ab intrinseco incapax peccati. Ergo respectu ejus desuit objectum primarium penitentie: Ergo & virtus, que sine illo non subsistit.

Ex quo sequitur, quod Christus pro nobis non satisfecit per penitentiam, sed per justitiam.

Ratio 4. Partis: Quia B. V. non fuit incapax peccati ex natura, & ratione suppositi, ut Christus, sed solum ex speciali privilegio.

Quinta, sexta, & septima pars patent: Quia in omnibus ipsis est absolute possibilis peccati tamquam objecti primarii penitentie, nec sunt impeccabiles ex natura sua secundum se. Ergo.

Ratio oitava pars est: Quia respectu Angelorum, ex natura est impossibile primarium objectum penitentie, hoc enim est peccatum proprium ut remissibile: Sed Angelis peccatum non est remissibile, quia non possunt de eo dolere, nec patire, quia ex natura sua indexibilibus adherent objecto, cui adherent post deliberatam electionem. Ergo.

EXAMEN I.

De Effectu Penitentie.

S. Thom. à quest. 86. usque ad 89. inclusivo.

Q UÆRO I. Remissio culpa est effectus penitentie? Vel dantur peccata per penitentiam non remissibili?

XVI. Resp. Remissio culpa est effectus penitentie, secundum quod est virtus, principialis tamen secundum quod est Sacramentum. Ita S. Th. q. 86. art. 6. in c.

Ratio ibidem: Omne Sacramentum producit suum effectum ratione materie, & ratione formæ, licet ratione formæ principialis; ex utraque enim fit unum totum: sed actus penitentis, qui etiam sunt penitentie, habent se materialiter in hoc Sacramento, virtus vero clavium, que est præcipue in forma, habet se materialiter. Ergo.

Resp. 2. Nullum datur peccatum tam grave & enorme, quod non possit remitti per penitentiam, tam ut virtus, quam ut Sacramentum est, modo clavibus Ecclesie ritè subiicitur, seu vera de eo penitentie habeatur. Est de fide, & doceatur à S. Thom. q. 86. art. 1.

Ratio ibidem: Quia oppositum assertere repugnat Divina misericordia, de qua dicitur Joel 2. quod benignus & misericors est, & patiens, & multa misericordia, & prestatibus super malitia. Viceretur enim quodammodo Deus ab homine, si homo vellet peccatum deleri, quod Deus per penitentiam Sacramentum vel virtutem delere non posset. Ergo.

Dixi 1. Modo clavibus Ecclesie ritè subiicitur; Defectu cuius finalis impenitentia est irremissibili non ex defectu Penitentie, sed ex indispositione subiecti impenitentis. Et de hoc peccato ait S. Joan.

De Penitentia.

c. 5. sue prime Canonice: est peccatum ad mortem, non dico pro eo ut ore quis.

Dixi 2. Modo sincera de eo penitentia habeatur; Defectu cuius Antiochus 2. Machab. 9. Non inventis misericordiam, quia preces non fudit ex dolore de peccatis, sed potius ex amore prolongante vita corporalis. Nec invenit Esau, quamquam cum lacrymis patitur, Hebr. 12. quia non dolebat de peccatis, sed potius de amissa primogenitura, ut patet ex S. Th. quest. 86. art. 1. ad 1. Ex eodem defectu, non possum per penitentiam deleri peccata dominorum, & etiam hominum dominatorum; qui affectus eorum sunt confirmati in malo, ita quod non potest ei displicere peccatum, in quantum est culpa, sed solidum displicet eius pena, quam patiuntur, ratione cuiusquam penitentium sed infraeius habent secundum illud Sap. 5. Penitentia agentis, & pro angustia spiritus gentem. Unde talis penitentia non est cum spe venia, sed cum desperatione. Ita S. Doct. ibidem in corp.

Quomodo intelligi, quando dicitur, peccata parentim imputari filii. Exod. 20. Ego sum Dominus vobis iniquitatem patrum in filiorum.

Dico, vel intelligi de poena temporali, qui interdum (etiam in humanis) indigunt filii ex culpa parentum: Vel intelligi sic, non quod ad sui veniam necessario exigat rei eventualum, sed quod significetur voluntas Auctoris Dei de exequenda comminatione juxta presentem justitiam, & presentem causam secundarum ad talem effectum dispositorum statuum, ut explicit Arvicio. Quae tamen comminatione patitur voluntate consequentem de opposito. Simile est de comminatione subversionis urbis Ninive, & mortis Ezekieli.

Quomodo explicat id, quod de peccato blasphemie in Spiritum S. dicitur Matth. 12. Non remittitur neque in hoc seculo, neque in futuro?

Ad hoc patet supra Tract. 5. Exam. 5. numero 110.

XVIII. Nihil ergo de peccato post veram penitentiam in hominē manet, nulla pena, nulle reliquia?

Dico: Reatus poena aeterna tollitur cum culpa.

Ratio: Implicat enim, hominem per gratiam esse filium Dei, hæredem aeternæ glorie, & simul dignum aeterna morte, & poena, sed loquendo de pena temporali, in quam aeterna fuit commutata, certum est, quod cum sit finita, possit a contritione valde excellenti, qualis fuit in S. Paulo, & S. Maria Magdalena, adequare, & per eam totaliter tolli: id tamen non semper fit, unde restat luenda, vel in hac vita, vel in altera, nimis in Purgatorio, ut patet ex S. Thom. art. 4.

Quod concernit reliquias peccati, ait S. Thom. art. 5. nihil prohibet remissa culpa mortaliter remanere in anima ex parte conversionis inordinate ad bonum commutabile, dispositiones aliquas ex praecedentibus actibus causatas, quas peccati reliquias continent.

Dixi, ex parte conversionis; quia aversio à Deo tollitur per gratiam,

Explicat hoc S. Doct. in corp. dicens: Quod tales dispositions maneat quidem, attamen debilitate & diminuta: ita ut homines non dominentur. Et hoc magis per modum dispositionum, quam per modum habituum: sicut etiam remanet foem post partum.

Oppono: Dominus numquid aliquem sanavit, quem non omnino, & tota libenter liberavit. Ergo non maneat.

Ad hoc S. Doct. art. 5. ad 1. Quod Deus totum hominem perfide curat, quandoque quidem subiicit, sicut socrum Petri, quandoque successivè, sicut cæcum illuminabit. Ita etiam spiritualiter quandoque tanta commotione convertit cor hominis, ut subiicit perfectam consequatur sanitatem, non solum remissa secundum potentiam Dei ordinariam. Ergo de virtute

culpa, sed etiam sublati reliquiis: id tamen non semper facit.

QUÆRO II. Potestne peccatum mortale remitti sine omni penitentia?

XIX. Resp. 1. Regulariter, & per se loquendo ad remissionem culpa mortalis extra Sacramentum in adultis necessaria est penitentia formalis, seu actus explicitus detestationis peccati, nimis contrito. Ita patet ex S. Thom. art. 2.

Ratio: Ratione conforme est, ut, qui peccando recessit a Deo, in ejus amicitiam non recipiat, nisi culpa & offensa ei displicet; quia enim non peccat peccasse, venia vel gratia dignus non est, quia mortaliter consenserit persistere in prava sua voluntate.

Dixi in Resp. 1. extra Sacramentum; supponit enim quod in Sacramento penitentia semper requiratur penitentia, & dolor formalis, sine qua Sacramentum esset nullum, ut potest parte essentialis dictum.

Ex quo sequitur, quod dum salus nostra attribuitur fidei, intelligi debet de fide formata, & per dilectionem operante, quae non est sine gratia, charitate & penitentia ut patet supra de connexione virtutum. Dunc dicitur quod charitas operit multitudinem peccatum, intelligitur vel dispositio, si sermo sit de actu charitatis, sicut & eleemosyna remittit peccata; vel in sensu formaliter attribuitur habitu charitatis, non præcisè ratione sui, sed ob conexione cum gratia ratione cuius effectus unius secundum tribuitur alteri, ut doceatur in Tract. de Gratia, per quod tamen non excluditur penitentia. Dunc tandem dicitur in Scriptura, quod sine penitentia sint dona Dei, sensus est: Deum non penitent dedisse dona gratia.

Ratio 2. Per accidens, & in particulari casu sufficit penitentia virtualis inclusa in actu dilectionis Dei super omnia.

Declaratio: Casus ille est duplex: Primus est invincibilis ignorans, vel naturalis obliviosus peccati commissi. In quo casu sufficit virtualis detestatio peccati, inclusa in actu dilectionis Dei super omnia: quia perfectus actus charitatis est ultima dispositio ad gratiam. Secundus est casus Martyris, ad quod si quis ita subiicit raperetur, ut ei non suppetet tempus recogitandi peccata, ad justificationem pariter sufficeret predictus actus charitatis. De quo vide supra Tract. 11. Exam. 5. num. 73. & 74. ubi dictum est, an & quomodo ad Martyrium requiratur actus charitatis.

XX. Resp. 3. Potest Deus per absolutam suam potentiam sine ullo penitentia tam formalis, quam virtualis actu homini remittere peccata.

Ratio: Remissio peccati mortalis est effectus formalis gratiae sanctificantis, ut patet ex Tract. Sed potest Deus per absolutam potentiam infondere gratiam homini, absque omni eius dispositione, v. gr. dormienti, cum gratia infusioni non dependat essentialiter ab actu libero recipientis ut dispositione, ut patet in justificatione parvulorum. Ergo.

Confirm. Juxta S. Thom. 1. 2. quest. 5. art. 8.

ad 1. potest Deus per absolutam potentiam peccatori antecedenter ad omnem ipsius actum retrahivitum infondere lumen glorie, & sic illum elevare ad Beatitudinem.

Oppono: Dominus numquid aliquem sanavit, quem non omnino, & tota libenter liberavit. Ergo non maneat.

Ad hoc S. Doct. art. 5. ad 1. Quod Deus totum hominem perfide curat, quandoque quidem subiicit, sicut socrum Petri, quandoque successivè, sicut cæcum illuminabit. Ita etiam spiritualiter quandoque tanta commotione convertit cor hominis, ut subiicit perfectam consequatur sanitatem, non solum remissa secundum potentiam Dei ordinariam. Ergo de virtute